

Nagyvárad, február 28-án.

VASÁRNAP
A
„SZABADSÁG”
SZÉPIRODALMI HETI MELLÉKLETE.
1892. 9. SZ.

Báiban.

A szederkényi bíró.

Szederkény olyan falu, ahol — borral kínálódván — szomszédhelységbeli ha kérdezi:

— Hogy vannak komám!? — azt felelik reá:

— Szegényesen, de kényesen! . . .

Az a szegénység pedig olyan, hogy a legutolsó gazdaember tagja is benyulik Harangodba s az azt jelenti, hogy legalább is hatvan hold földje van.

A kényesség? Zamatos kényesség! . . . A szederkényi bíró azt mondta a körutazó alispánnak, mikor a küldöttséggel megjelent (Z. megye ama része Borsodhoz akart szakadni) azt mondta neki:

Tekintetes uram, tessék beljebb kerülni az én szegényes portámba. Szolgálók, a mivel a szederkényi magamszörü szegény bíró szolgálhat. Szíves legyen megtisztelni — s tolta be az alispánt, utána a küldöttséget.

— Furcsa szó-összetétel, mégis logikus.

A „szolgálás“ pedig hatvan terítékre szőtt, aminek legtetejét az alispán ő tekintetessége foglalta el. Különben pedig az alispán ur méltóságos kamarás is volt, hanem a bírónak csak „tekintetes alispán.“ Fényes beljebb kerülés az! . . . Ami „kecege“ meg „jász-hal“-at ad a Tisza, Sajó, szárnyaszszelidet Szederkény, vadszárnyast a tiszamenti nádasok, jó bort a nyéki hegy — az mind képviselve volt. Toasztok is „történtek.“ A legelső maga a bíró mondta, de belesült s azzal vágta végét:

— Máskülönbén sok szónak csak egy magyar vége van: éljen Kossuth Lajos! . . .

Tomory uramnak leánya is volt, egyetlen gyermeke, kit Miskolczon taníttatott a szürkenéknél, sok pénzért, három esztendőn át s aki nagyon szép, nagyon okos, majdnem „kisasszony“ volt.

Tomory uram „gyóles“-ban jár, ezüstgombos mellényben, csutáros tajtpipával, Erzsike pedig uri „suhongó-ban“, harisnyásan, selymenderékben, haja két fonatban feje tetejére csavarva. Nem volt ő már „paraszt“ . . .

Azután pedig a szív mozog, akár „Erzsike kisasszony“ valaki, akár pedig „Örzsé.“

A szederkényi segédjegyző, Lánczy Lajos módos tartá-u, okos beszédű. A tiszaluczi nemes Lánczyakból való, akik valaha nagyurak, potentátok voltak, hanem hát az „idő“, a „módi“, no meg az „ősi virtus“ — elverték minden vagyon.

Ez a segédjegyző tartott még beszédet azon nevezetes estvén, de suttogón, nem a küldöttségnek, hanem Erzsikének. Abban is volt szó „szakadásról“, azaz, hogy „soha el nem szakadás“-ról, boldogság és boldogtalanságról, ő is

oda tette kezét szíve fölé, de nem összeszorított ököllel, hanem amugy — szerelem gesztusával, lágyan.

Tomory Erzsike azt gondolta magában, arra a suttogó édes dikcióra, hogy ha most nappal lenne, milyen nagyot pirulna ő, hogy sütné le szemeit, még talán — sikoltana is . . .

Hála Amornak (aki Szederkénybe is ellátogat néha), homály volt. Még a házból szűrőtő fényességet is elállta egy nagy orgonabokor, vagy valami napraforgó falánkusz. Szóval homályban voltak és megértették egymást . . .

Tomory bírouram pedig a nevezetes „beljebbkerülés“ után nem járt másképp csak lóháton vagy szekeren. Nem lehetett vele gyalog beszélni. A menésről lovai közül elhozatta a „szürkét“; (híres háts), azon járt csöszöket, puszta-kerülőket, gulyát, ménest vizitálni, azután két gyönyörű csikót tanított be himba, azt fényesítette, azt becézte. Hét határon nem volt olyan szép állat, mint a szederkényi bíró járó-lovai a „Sári“, meg a „Sármány“. Olyan szép „szügybevágós“ volt a menésők, kicsiny száraz a fejük, nagy kiülő szemek, rózsás orlyukak és a lábak, mint a „bütykös nád“.

Tomory uram úgy beszélte, hogy azon a két lovon viszi majd Erzsikét templomba, ha esküvőre kerül a dolog. De nem adja ám ő parasztnak, sem holmi kófic tintás urnak, nem azért taníttatta, az ő négyszáz holdjában nem akáki fia fog turni!

Lánczy Lajos fejét vakarta, valahányszor ilyen beszédet hallott, pipája szára is keserű lett, a bort is fanyarnak találta, a tintás kalamárist meg porzó-tartónak nézte.

Ugy karácsony táján beállított Tomory háházába az öreg jegyző, nemzetes kaki Bak Márton uram, de nem leány kérőbe jött most. Kérdezte, hogy kap-e „kitoló kását“, avagy pedig előtte török-e meg vagy utána (ha elmegy) a „leülő hely“-et, a mivel kínálják. Tiszaluczi Lánczy Lajos a küldője.

Kosa at kapott, de nem a leánytól, hanem az öreg bírótól, a leányt nem is kérdezték . . . Megkínálták borral, meg is itatták kaki Bak Márton öregjegyző uramat, hanem a kosarat is nyakába nyomták. Tomory bortól akadózó nyelvvvel ezeket mondta:

— Bak Márton, teins öregjegyző uram, megmondom áperete, nem adom leányom a segédjegyzőnek, mert szegény és meg is van nótázva. Nékie szól az a vers is, a Parti Julisról, a minek a vége úgy van:

„Estve kiáll a kapuba s neveti,
Hogy őt-t a segédjegyző szereti.“

— Fiatalság — bolondság, bíró uram! Már kiforrtta magát, — jobb az olyan bor, a kész, mint a ki még must. Nem igaz?

— De már jegyző uram, majd csak

ha engem gyalog látna bejönni Szederkénybe, a nagy országút felől, más határtól — akkor adom Erzsikémet a segédjegyzőnek.

Lánczy Lajos nagyot ivott azon az éjen, végig kurjongatta a falut, nagyokat rikoltott s danolta a „rongyos“ bírónak, hogy „megbánja“ azt a dolgot, még az éjjel elszereti a leányát. A mennyi kutya volt a nagy-soron, mind megugatta a segédjegyzői keservek ilyenén való nyilvánulását.

Szegény Erzsikének nem kellett már az „uri suhogó“ sem a bársony cipő, haját sem hordta úgy felesavarva a fejére, hanem lebocsátva. Két fonata olyan volt, mint a szomorú füz es ngő ága. Olyan szomorufüz-féle volt ő azóta, hogy megtudta az eset-t.

Tomory uram belsejében néha-napján, ha úgy ránézett leányára, valami furcsa hang szólalt meg, olyan riadozástféle, megdöbbenés, előérzet, vészes fájdalom, szivdobbanás, éppen olyan, mint mikor a muszkát látta 48-ban bejönni falujába. Az ő paraszt szíve megérezte a bajt, ha az esze nem is akart róla tudni. . .

Nevezetes nap egy faluban, mikor „sor“ alá viszik a legényeket. Akkor dől el, hogy az özvegy asszony nagyobbik kenyérkeresője marad-e vagy elmegy, a szegény leány lelke felét látja távozni s az ősz paraszt nagyot csavarint bajuszán, mert szeretné is, hogy beválják fia katonának, nem is. A legény meg izzága azon a napon, nagyot iszik, bucsuzik, megint iszik. Szomszédleány, szüle, még a kapuféltől is bucsuzik, kótyagosan, legényesen.

A nagy nap reggelén kivonultak, elől öt-hat szekeren a legénység, hátul az előljárók Tomory bíró szekeren, mint „felsőbb személy“ — a legelső helyet foglalta el Lánczy Lajos.

A nap jó magasra jött már a tokaji hegy felett s ők nagyot haladtak már a Harangodon és Tomory bíró még mindig nem szőtt egy szót, Lánczy segédjegyző szintén egy szót sem. Utoljára is Lánczy törte meg a csendet:

— Ez az a két ló, bíró uram!?

— Az biz' e' kérem.

— Ezen megyen Erzsike esküdni?

— Ezen bizony, ha az Isten úgy akarja, a hogy én.

— Nem jó Isten az, a melyik úgy akarja.

— Pap tudná azt megmondani, te'ins-uram! . . .

— Nincs számár pap Szederkényben Tomory uram. S ugyanakkor nagy tuzok-esapat szállt el keresztbe az ut felett suhongva, utána nyomban egy nyul villant át, rókától üzetve.

Tomory hitt az „ömen“-ekben, beloborsózdott a háta, nem folytatta a témát.

Szerencsén a sorozás három napig tart, harmadik napon megszólítja az alispán Lánczyt:

— Lánczy öcsém, az idén úgy látom,

nem lesz hiba szederkényi részről, nem lesz verekedés.

— Nem szabad neki lenni, méltóságos uram. Ha már egyéb nem lehetek, legalább jó jegyző leszek, — szeret engem mindenki abban a faluban, csak egy valaki nem . . .

— Kicsoda?

— Tomory, a bíró.

— Miért öcsém? — U—ugy!?! Hm — jó! — s avval ott hagyta.

Mit beszélt az alispán ur Tomorynak, nem tudni. Tény, hogy Tomory reggeltől délig ült a „késő Fáni“ vendéglőben és ivott, ivott sokat — nagyon sokat. Azután vége lett az ő dolguknak, mentek haza. Lánczy még oly nagyon borosnak sohasem látta Tomoryt, mint akkor. A Csillag csárdánál, kint a Harangod pusztaságon, le kellett véle szállni — bort inni, pedig már akkor „csókos kedvű“ volt.

— Igyék, ur-öcsém!

— Nem ihatnám, köszönöm.

— De az én kedvemért, — azért, hogy én nem vagyok ur, azért még . . .

— Bár ur lenne, akkor talán . . .

— No mit — talán?

— Hajh, bíró uram! — Inkább igyunk addig! . . .

— Igyunk öcsémuram! — és ittak.

Tomory bíró lelkét meg nyomta valami, valami nagy teher, amiből Lánczyra is szeretett volna áttenni valamennyit, mert ugyancsak odaborult a nyakába, csókolva.

— Hej, fiam, mikor még én legény voltam . . .

— Az ám — szólt rá Lánczy s vezette az ittas bírót a szekérhez.

— Gyerünk bíró uram, mert utolér a zápor. Ni, hogy jön Szerencs felől.

Tomory nagyot bódult előre, ránézett Lánczyra s kiegyenesedett.

— Mit? Utolér, engem, a szederkényi bírót?! Hát a két sárga mi? De már olyan nincs!

Felkapott a kocsira, a kocsist hátra ültette, Lánczyt maga mellé, kezébe kapta a gyeplőt . . .

Hogy ment az a két ló!! A Sári, meg a Sármany . . . Neki a harangodi gyepek, vágatva, lóhalálában, mintha tatár elől menekülnének, nagy ellenség elől, — soha olyan futást! Pedig az az ellenség ott volt, nem messze Tomory uram keblében, — a szívében hordta, azt a nagy ellenséget, amelyet még a bor sem tud legyőzni. Az elől szaladt Tomory.

Bal vállával odadült Lánczyra, kalapja jobbra billent, bal kezében tartotta a gyeplőt — lazán, jobbában az ostort — magasra. Aztán a másik oldalra dült, a löcshöz s az ostort olyankor leeresztette, gyeplős karját meg annál magasabbra kapta.

Mentek észnélkül. A két sárga eszeveszett rohanásában, hol az egyik, hol a másik oldalra rántotta a szekeret.

Ha jobbrakapták, Lánczyék balra dőltek, s összeölelkezve egymás nótáját énekeltek.

— Hajh, Lánczy öcsém, nagy a bánatom!

— Nagyobb az enyém!

— Nem lehet az . . .

— De bizony igen.

— Az én Erzsikém!

— Az ám! Bíró uram Erzsikéje! . . .

— Nem jól van így a dolog.

— Nem én vagyok az oka, Tomory uram!

Erre meg Tomory bíró azzal válaszolt, hogy még jobban neki hajkurászta a két sárgát, még örületesebb módon való rohanásra. Rettenetes száguldás volt az . . .

A Csillag csárdától a németi sárga partig, a Pillangó kocsmaig (jó másfél mértföld) folyton vágatva, a hogy csak jó véru nemes állat bír.

Mikor megálltak a Pillangó előtt (mert minden csárdába be kell pillantani utközben) Tomory azzal állított be az ivóba:

— Kifogtam a felhőn! Nem tudott utolérni. Még a saroglyám se verte a zápor. Pedig már zuhog!!

Zuhogott is, kupákkal öntötték az égből a vizet, hanem a híres két sárga is, a Sári meg a Sármany nagyot zuhantak.

A kis zsidó gyerek azzal ugrott be:

Bíró uram, a két ló földhöz vágta magát, a négy lábát rázza mind a kettő!

— Mi-a, te?? — s rohantak ki.

Bizony megdöglött az, a Sári, meg Sármany, hogy jobban sem kellett; áll megmeredve kinyujtva a lábuk az ég felé.

Tomory bíró nagyot vakart fején, a bor-gőz is párologóra vált már, s nézett Lánczyra, mint aki az Isten ujját látja s attól retten nagyot:

— Megdöglött a két sárga, teinsuram!

— Ezen megyen-e hát Erzsike esküdni?

Tomory bíró újra nyakába borult Lánczy Lajosnak, megölelte:

— Nem, nem . . . majd a két szürkén, amit te fogsz betanítani, fiam . . .

És megesezt az az eset, hogy a szederkényi bíró gyalog jött be falujába, a nagy országunton más határról . . .

Azar.

Pataknál . . .

Folydogál a patak
S hábjai fodrába:
Virágát a gyerek
Mind belé dobálja!

Életem patakján
A napok: hullámok . . .
Ha a sors — e gyerek —
Rózsát szórna rájuk!!

Firnstall Károly.

Nagyanyó.

Irta: V á r a d i Antal.

A pinczelejáris mellett van egy kis benyiló, valamikor fáskamarának használták. Nagyon sötét van benne, akár délben is lehetne a mécsvilág. Abban lakik. Ezért is erején felül menő munkát kell végezni. Hajnalban utczát seperni, télen havat hányni, egész éjjel a csengetésre fel-fel ugrálni, kaput nyitni. Azokkal az ötkrajczárokkal is hűségesen be kell számolnia, mert a házmesterné minden csengetést megolvass és reggel számon kéri. Csak az az övé, amit a szokásos öt- s úgy éjjéltutáni tiz krajczáron felül kap. De ugyan ki gavalléroskodik itt, a dob-utcza végén, ahol csupa mesterember meg napszamos lakik? Mi jut a szegény vice-házmesternének?

A „nagyanyó“ vice-házmesterné, nyomorult páriája a civilizált nagyvárosnak, rabszolgája a szolgának, aki dohos pinczéje mellett didereg s agg napjainak álmát áldozza fel egy pár garasért. Azt sem magáért, hanem az unokájáért teszi.

Az udvar elejéről rikácsoló hang hasítja meg a csöndes levegőt.

— Vicziné! Vicziné!

Rövidség okáért csak így „hívják“. A főházmesterné ő nagysága méltóztatt megkávézni, bizonyosan mosogatni hívja.

Szegény nagyanya mindenkinek a szolgája, de fő-rabja a házmesternének. Annak az ingyen-cselédje első sorban. Ugorna, futna, sietve a hívásra — de hamarjában nem tudja hová dugni azt a néhány krumplit meg egy karéj kenyeret, a mit az „unokájának“ készített, — ha ugyan hazajön.

Megint nem jött haza az éjjel.

Egész istenadta éjszaka nem hunyta be szemét szegény nagyanyó. Az „unokáját“ várta. Minden csengetésre dideregve ugrott fel s kapta magára rongyos nagykendőjét.

— Jön a Péter. Megjött az unokám!

De nem jött meg. . . Pedig az este megvonta magától azt a kis falatot is, amit a másodemeleti bognárné juttatott neki. Eltette a Péternek. . . El is hült a kis pörkölt-maradék, nem volt mivel fölmelegíteni.

— Vicziné! Vicziné!

— Megyek már . . . megyek!

S tipeg a kis fáskamrában ide s tova, hogy eldugja azt a pár krumplit, mert az ablaküveg ki van törve, bejöhhet a macska és megesezi a Péter ételét.

Pedig ő maga sem evett tegnap dél óta. De hátha megjön a Péter? . . .

Aztán meg nem tudja hova rejteni azt a negyven krajczárt, amit négy éjjel kuporgatott össze a kapupénzekből. A földszinti szabóéknál névnap volt és keresztelő. Valami vig vendégcsoport volt és huszasokig ment a nagylel-

A haldokló zarándok. Mannheim rajza.

k
ta
ot
vo
ro
H
a
lu
T
sz
cs
sz

lá
ne
kö

gu
eg
zse
ala
be
há
va

ke
öre

ma
ma
me
is

küségben — bizonyosan részegek voltak, s igaz, hogy a kövér Wurm ur is ott volt, mert a számvető ur felesége volt a keresztanya. Pedig annak udvarol, és Wurm ur gazdag szénkereskedő. Henczegni akart a számvető ur előtt a nagylelkűségével.

— Itt van egy huszas. Fogja ezt a huszast. Nem kell belőle visszaadni. . . Tegye el a huszast.

Még valami szegény ujságíró is huszast adott. Szó nélkül adta. Csöndesen csuszattatta kezébe. Talán neki is van szegény, öreg nagyanyja?

— Vicziné! Az ördögbe is . . . Vicziné!

A házmesterné olyan dühös rikácsolással hívja már, hogy alig ér rá a negyven krajczárt a köténye csücskébe kötni — és elszalad. . .

gen ur“ előtt így megpirítják. . . Mentette is magát

— Méltóztasson megengedni. . . A kis ételtemet raktam félre, mert ki van törve az ablaküveg, aztán a macska . . . mert a Péter az unokám. . .

Aztán akadt csak torkán a szó! Jézusom, de ridegen néz rá ez az idegen ur? Aztán meg mit is akart ez az idegen ur? . . . Talán nem is ötlet keresi ez az . . .

— Maga az özvegy Vidákné?

Mégis őt keresi hát. Tudja a nevét is. Vajjon honnét tudja?

Egy gondolat villámlott át szegény öreg fején. Talán a Pétert keresi? . . . Talán a Péternek valami baja történt? Hiszen az éjjel se jött haza . . . Jézusom, Mária! . . .

ketek — Istenben boldogult szegény leányom, az Anna, a kit a részeg ura ölt meg. . .

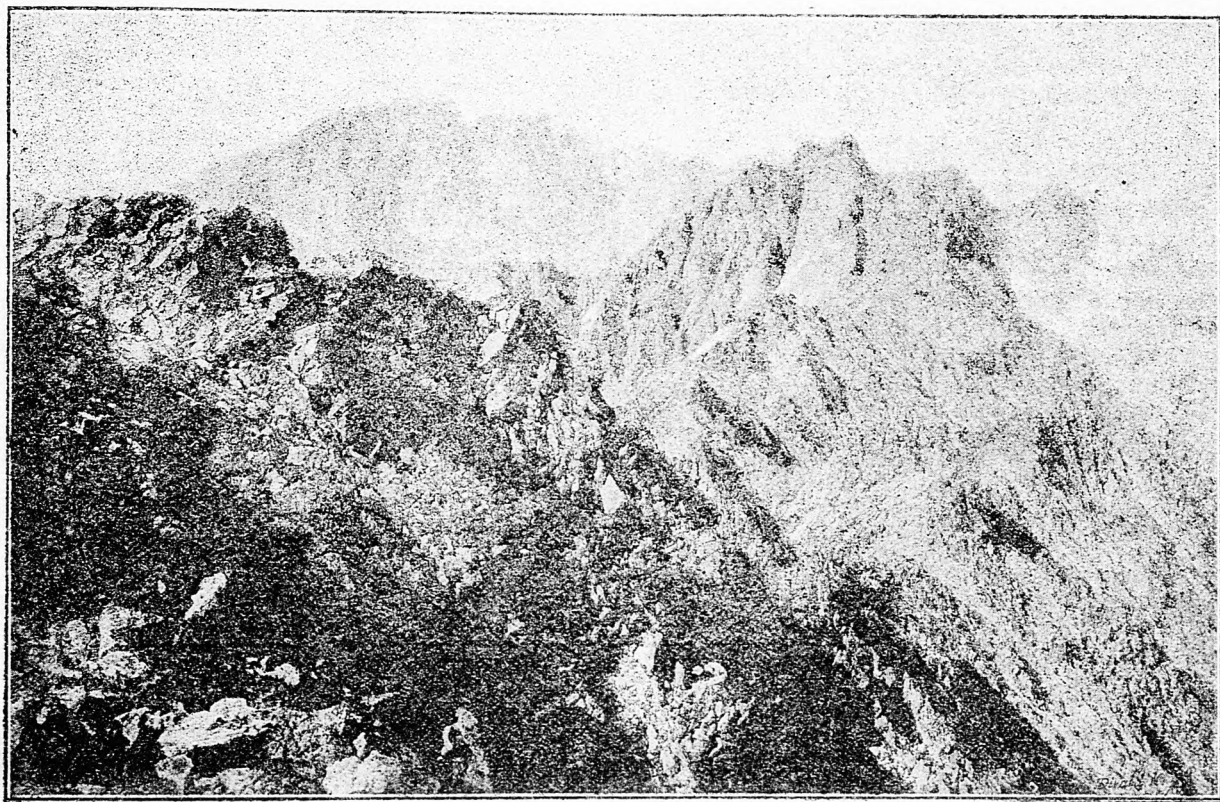
Zokogásba fulladt a szava. . .

— No . . . no csak csendesesen . . . ne sirja el a javát! — Majd ott beszélhet a kerületi kapitányság előtt.

Az öreg asszonyt hirtelen hévség futotta át. A kerületi kapitányság előtt! Szűz anyám! Mi lesz ebből? Mit véthetett ő a kerületi kapitányságnak?

Az idegen ur észrevette, s fölhasználta az öreg asszony ijedelmét. Sietett hát a maga módja szerint megnyugtatni.

— No, ne roskadjon össze. Talán bepálkázott? Álljon egyenesen. Nem lesz magának baja. Csak a fiát — vagy

Közel az éghez.

De még egyszer visszatipeg. Boldogult leányáról maradt egyetlen emléke, egy arany függő, egy kis, talált, battistzsebkeudőbe csavarva, a szalmazsák alá van rejtve. Egy ajtót nem lehet becsukni, megdagadt a nedvességtől — hát minden percben megnézi: meg van-e még?

A kendő ott volt. Hamar kivette, a keblébe dugta. Most már sietett, ahogy öreg lábai bírják.

A házmesterné csaknem megverte.

— Vén szatyor! Hol a pokolban marad, vén szatyor? Ez az ur keresi magát . . . s azzal káromkodva visszament a házmester-lakásba. Még onnét is kihallatszott, hogy:

— Vén szatyor!

Szegény öregnek fájt, hogy egy „ide-

— Mi baja van a Péternek? Siránkozott föl feleletképen. . . Ugy-e, Péternek van baja.

— Hát csakugyan a maga fia? . . .

— Nem a fiam . . . nem, édes tekintetes ur, nem a fiam, hanem az unokám . . . hebegett zavartan, ijedten szegény öreg asszony, tépve a rongyos nagykendője csücskét, mialatt szeméibe könnyek gyűltek s szepegve nézett a komor vonású „idegen ur“ képébe, mintegy megoldását várva a nyomasztó rejtélynek, mely sehogy sem fért az ő reszkető ősz fejébe.

— Hát csakugyan itt lakik. . . És magának az unokája? Mert csakugyan maga az özvegy Vidákné?

— Igen is, édes tekintetes ur . . . az én unokám, mert — jaj be resz-

izé: az unokáját tartóztatta le a rendőrkapitányság. Jöjjön velem. Magát is ki kell hallgatni. Magára hivatkozik, hogy itt van, magánál állandó lakása. Igaz?

Vidákné csak azt az egy szót értette meg, hogy „rendőrkapitányság.“ Előtte ez volt a legrémítőbb, szegény rab-szolga életének az inquisitioja. . . A hányszor nem söpörte el idejében a havat vagy elkésett a süpréssel — ez a rettentő bíróság fenyegette birsággal, becsukatással. . . Meghült a vére. Amint az előbb elgyult, fejébe szállt a vér — úgy ijedett meg most egyszerre. Mi dolga lehet Péternek, a rendőrkapitánysággal?

Aztán egy szó rémitette meg szegény öreg fejét. Egy szót nem értett.

Félve, fogvaczogva, sirva kérdezte a detektivet.

— Alássan kérem, édes tekintetes ur — mi az a „letartóztatás?”

— Becsukták.

Az öreg asszony önkénytelenül keresztet vetett magára. Boldogságos szüzanyám! Pétert becsukták.

— Miért?

— Lopott.

Vidakné kieresztette ránczos, munkától kérges kezéből a rongyos nagykendő csücskét. Nekitámaszkodott a kapunak. Meg is kapta a kezével a nagy saskilincset. Ahogy szegény feje megszedült — azt hitte, hogy a kapu nyílt ki és hanyatlik befelé. . .

— Édes tekintetes ur . . . ereszenek be engem a Péterhez. Vezessen engem a Péterhez — édes . . . tekintetes. . .

A vége könnyekbe fulladt.

— No hála Istennek, csakhogy elhatározza magát . . . siessünk.

— Elmehetek . . . ebben a cic-szoknyában . . . a nagyságos kapitányság . . . elé? . . . Nincs ünneplő ruhám.

— Hogyne mehetne!? Csak jöjjön. . . Én édes Istenem . . . könyörülj meg rajtam. . . A Péter lopott. . . A Péter be van csukva. . . Ház mesterné asszonyság . . . alássan megkérem, tessen egy negyedórára. . .

A házmesterné asszonyságnak már ugyis feltűnt, hogy a „vén szatyor“ olyan soká beszélget egy idegen emberrel. Már ott halgatózott. Belerikácsolt a szavába.

— No csak menjen ahhoz a gyönyörű mákvirághoz. . . No, szép dolog. Talán még innen is ellopott valamit?

— Jézusom! A macska! kiáltott az öreg asszony, s tipegett nagy sietve a kis, törött ablaku odu felé. A nagy fekete kandur épen be akart mászni.

— Meg ne egye az a csuf állat azt a kis karéj kenyerünket . . . hát haza jön a Péter — mit adok neki?

Nagy tépelődéssel leoldozta a nyakáról egyetlen meleg ruhácskáját, a rongyos nagykendőt s betömte vele a törött ablakot, nehogy a macska megégye a Péter kenyerét!

— Menjünk, édes tekintetes ur! Menjünk. . .

Már akkor egy csomó cseléd meg házbeli inas gyerek bámészkodott a detektív körül. A házmesterné rikácsolta nekik az ujságot, hogy azt a csavargót végre elérte megérdemlett sorsa, vasra verték, úgy kell neki! A fortunaába csukták, mert rablóbandába keveredett. Mire az öreg asszony meg a detektív kiértek a kapun. A házmesterné már statáriumot is tűzött fölötté.

Vidakné pedig tipegett a sáros utcán vezetője mögött, nagy lelki szorongatással.

Egész uton hebegett, beszélt valamit A detektív felét sem értette.

— Tetszik tudni, édes tekintetes ur . . . én neveltem a Pétert . . . fél esztendő volt, mikor a részeg apja, az a goromba kovácslegény leütötte az anyját. . . Menten szörnyet halt . . . arra persze, hogy kijózanodott egy kicsit, a gazember . . . akkor is föltépte az ajtót . . . kiszaladt a grádicsra, fejtetőre levetette magát az udvarra. Hét napig feküdt a Rókusban — úgy halt meg. Nekem kellett eltemetnem. . . Az utolsó rongyomat is zálogba tettem. Meg ez a félesztendő gyerek is a nyakamon maradt. . . Oh édes Istenem . . . én szegény Annám — én édes leányom. . .

— Mindjárt ott leszünk. Majd ott beszéljen.

— Igenis, édes tekintetes ur. . . Mindig jó gyerek volt a Péter. Csak mióta az inas — iskolába járt, kezdett el rosszkodni. Azóta épen olyan természetű, mint az apja. Goromba, aztán üt. En gyöngye öreg asszony nem bírok vele. . . Tegnapelőtt is részegen jött haza.

Félbenhagyta. A kék foltok elsoványodott karjain még most is sajogtak. . . De azt, hogy a Péter durván megöklözte, azt mégsem akarta ennek az „idegen ur“-nak elmondani. . .

— Hogy lopott volna? . . . Nem, édes tekintetes ur, azt nem tette. Az én szegény Annám gyereke, nem lophatott . . . még be is csukták. . . Be van csukva! . . . A Péter. . .

A detektív egy száguldó kocsí elöl alig tudta félrerántani a fáradt öreg asszonyt, a ki alig látott már a könyvein keresztül.

— Vigyázzon! Mindjárt agyongázolja valamelyik szekér!

— Oh, bár agyangázolt volna. . . Oh, bár ne élnek! A Péter lopott. . . A Péter be van csukva.

És csendesen szepegeve, zokogva fordult be a detektív után a rendőrkapitányság kapuja alá.

Sokan vártak a szűk előszobában. Törlő-rongy kizárásáért megbírságozandó cselédek, két peres kofaasszony, egy koresmáros, aki engedély nélkül muzsikáltatott, egy talált gyerek, egy cigány, aki veres-zsinort játszott a pálinkamérésben, egy tolvaj inasgyerek, meg néhány uri asszony, akiket a cselédek panasztak be.

A ködös őszi reggel szomorú világossága szűrődött át a szűk, piszkos előszoba ablakán. Leült egy keskeny fapad végére és várt, könnyes szemekkel meredve maga elé.

A belső szoba ajtaja nyílt, zárult. Napi biztosok, jelentést tevő rendőrök jártak ki s be. Egyszer-egyszer bement valaki a várakozók közül, s nagysokára jött ki, komor, dult arccal, alázatosan vagy daczosan köszönve — aszerint amint elmarasztalták vagy fölmentették.

Néha keserves sirás is hallatszott ki

a szobából. Olyankor összerázkodott a szegény öregasszony . . . vajjon kinek az unokáját csukták el most?

Tizenegy óta felé került rá a sor. Nagyon megijedt szegény, mikor bevették. Nagy, világos szoba közepén, íróasztal előtt ült a fogalmazó ur, fáradtan kereste elő az ügycsomót.

— Bárda! felhozták azt a gyereket?

A szólított rendőr tisztelgett.

— Rögtön hozom, tekintetes fogalmazó ur.

Azzal sarkon fordult, eltávozott. Jó tíz perc telt belé, míg visszatért.

Kinos tíz perc volt az a szegény öreg asszonynak. Mindig arra gondolt: mit mondana most a Péter anyja, szegény Anna, ha élne? Talán bele is halna ebbe a szomorúságba. Jobb is, hogy ezt meg nem érte.

A rendőr visszajött. Nyomában a Péter. Álmos arcu, szeplős, vézna, szőke legény, kezei összekötve, ruhája sáros, megtévedt.

— Péter! Péter!

— Ne lármazzon. Várjon sorára. . . Hogy hívják?

S elkezdte írni a protokollumot.

Péter nem mert az öreg asszonyra nézni. Szégyelte is magát — dühös is volt. Minek is jött ide az öreg asszony? Minek van itt?

Az öreg pedig reszkető felindulásában csendesen imádkozott magában, hogy csak most mentse meg az irtalmas Isten ötét és unokáját . . . csak most. . .

— Ismeri ezt a legényt?

. . . Bocásd meg a mi vétünköt.

— Igen is, nagyságos uram.

— Mije magának? fia?

— Nem . . . az unokám. . . Mi panasza van rá, nagyságos uram? Mi panasza?

— Az nem tartozik magára. Magánál lakik?

— Igen is, nálam . . . dob-utcza 108.

— Nohát még sem hazudott. Azzal Péterhez fordult.

— Hát most sem tudja gazdáját adni ennek a félarany fülbevalónak?

Azzal fölmutatott egy régi divatu arany fél-függőt. Vagy öt forintot érhetett mindössze

De amint az öreg asszony meglátta azt a pár fülbevalót — a szívéhez kapott. A szegény Anna fülbevalója volt az, az ő szerencsétlen leányáé. . . Az a pár függő, amit lakodalma napján adott neki, amit a Rókus bonczoló asztalán vettek ki a füléből. . . Az a pár arany fülbevaló, amit ő tizenkilenc esztendeje tartogatott rejtve a szalmazsák alatt, éhezett, fázott, de be nem zálogosított soha . . . mert az Annáé volt, a szegény Anna utolsó vagyona.

S ez a fiu kilopta onnan annak a felét . . . és elvette szívtelenül, hogy beigya. De rajta vesztett. Gazdáját keresték. Befogták. Most már Isten

legyen neki irgalmas. . . És az öreg asszony reszkető kezével keblébe nyúlt és kivette onnan a régi battist kendőt s elkezdte remegve bontogatni.

— Édes nagyságos ur. . . Az a fiu, megkövetem illendő tisztelettel, nem lopta azt a félfüggőt, hanem . . . én adtam . . . én . . . én adtam neki. . .

Péter, Péter. . . Mibe került a szegény nagy anyónak ez a fájó hazugság?

A rendőrfogalmazó kérdő, hitetlen mosolylyal nézett az asszonyra.

— Mivel . . . édes nagyságos ur. . . igen . . . itt van a másik fele is . . . itt van nálam . . . a szegény Anna leányomé volt. . . Azé . . .

Azzal odatette a battist zsebkendőből kifejtett félfüggőt a fogalmazó asztalára.

Péter vértelen ajkába harapott és mélyen behuzta a fejét a vállá közé.

A fogalmazó kénytelen volt himni.

— Ugy? No hát akkor csavargás miatt csukatom el negyvennyolcz órára.

— Édes nagyságos ur! . . .

— Szót se. Vége.

Azzal becsapta az aktákat.

— Másik!

Az öreg asszony pedig gondosan visszakötötte a két függőt a battist kendőbe és kioldozta kék köténye csücskéből a három napi keserves keresményt, a negyven krajczárt.

Mialatt oldozgatta, oldozgatta, az járt szegény eszében, hogy most Pétert tömlöczbe csukják nyeggyennyolcz órára, oda a csavargók közé, a patkányok közé, a dohos pinczébe . . . és nem lesz neki egy falat kenyere.

. . . Kivette nagy lassau az egyik huszast s remegő kézzel a Péter öszszekötött kezébe csusztatta.

— Nesze, Péter . . . ne éhezzeél, Péter. . .

Azzal kitámolygott az utczára, végig a sáros, nedves kövezeten, sirva, zokogva.

Minden tíz-husz lépésnél meg-meg állt s sovány ujjait ajkára szoritva nézett vissza a házra, a melyben Pétert az ő szegény Annája gyereket elcsukták, megkötozve. . .

. . . S amint végig ért az utcán, amint nem látta már a házat — keservesen zokogva támaszkodott a falhoz s kék köténye csücskét szorongatta kezei között — benne volt az utolsó husz kajczáros.

— Mért nem adtam oda ezt is? Mért nem adtam neki ezt is? ezt is!

A koresolyázásról.

Mikor befagnak a főváros területén leledző különböző terjedelmű és színű tavak, mint a városligeti, az állatkerti, az Orczy-kerti és a mikor végigöntik a különböző kerületekben éktelenkedő gödröket szép tiszta vízzel, hogy mesterséges jégpályákkal is növeljék a fő-

városi természetes jégpályák számát: ünnepet ülnek szent Halifax hívei és hálaadó imádsággal fordulnak az egek urához, a ki fölcis belátással rendezte be, hogy a meleg után a hideg következék.

Előkerülnek a kályha mögül, a kamra homályából vagy a szekrény mélyéből a koresolyák. Műértő szemmel nézi kiki végig a kedves szerszámot, nem hiányzik-e a srófja, a kulcsa, nem lazult-e meg csuklóban vagy máshol és nem vesztett-e valamit az eredeti fényéből és zomániczából. Nem, nem esett semmi baja, a legpompásabb színben van és csak arra vár, hogy felkössék, illetőleg felcsavarják, miután a felkötés poétikus divatja már idejét multa.

A villamosság, a fonográf, a hypnotizmus és a tuberkolin századában minden romantikus dolognak irgalmatlanul kitekerjük a nyakát. Hová lettek azok a szép idők, mikor a lovag letérdelt hölgyének parányi lábacskaí elé és kezébe fogva azokat, a lehető legügyetlenebbül (hogy tovább tartson) hozzálátott ahhoz a nehéz művészethez, hogy a finom zergebőr vagy keztüübőr-czipőcskéket átkösse a vékony szijaeskkák labirintyszerű tömegével.

Ezeknek a regényes jeleneteknek immáron végők van. A koresolyafelcsavarás prózai mestersége alig vesz néhány másodpercnyi időt igénybe és józanul gondolkozó hölgyeink ma már nem boldogítják a lovagokat azzal a kegygyel, hogy velök csavartassák föl a koresolyáikat. Ezt elvégzik ők magok, vagy — óh borzalom — a szolgát bízzák meg ezzel a dologgal, természetesen jó borralaló mellett. Sőt mióta Rohonczy-Columbus koresolyái dominálják az összes jegeket, már a felcsavarásnak is vége van, mert ez a koresolya olyan mint a denevér, melyről sokáig nem tudták, hogy madár-e vagy emlős állat. A Columbuskoresolya is ilyen, ha akarom koresolya, de mégis inkább koresolya.

A koresolyafelcsavarás azonban csak olyan entrée a paradicsomba, olyanforma, mint a mikor az igazhíti műzülmán a mecszetbe lép. Csakhogy ő kinn hagyja a saruit, a koresolyázó pedig a saruin kívül még egy pár vassarut is a lábára ölt, azután neki vág a ragyogó jégtükörnek. A mint az a maga lesöpört voltában, simán és sikosan elterül előtte, mondhatatlan gyönyörűséggel iringál rajta ide-oda, a legravaszabb és legfuresább alakokat, kacsaringókat czirkalmazza ki rajta, örületes gyorsasággal suhanván előre, hátra, körben és egyenesen.

A jég az ő birodalma, melyet ugyan sokadmagával kell megosztania, de a mely neki éppen olyan prestiget ad, mint a lovasnak az a körülmény, hogy ő a magasabb régiókba nézheti le a gyalogjáró filisztereket.

Nálunk, a hol a sport minden ága

alig néhány esztendő alatt olyan óriási mértékben föllandült, mint Európában sehol másutt, a koresolyázásnak is mind több híve akad. Mert kellemes időtöltő volta mellett egyike azoknak a sportoknak, melyeknél kevés testi fáradsággal nagy eredményt lehet elérni. A tüdő, a mell izmosodik, a kar és a láb izmok erősödnek, az ember megszokja a hideget, nem lesz annyira fogékony a hirtelen légtér és időváltozások iránt, egyszóval a koresolyázás az egész testnek javára válik, még a testtartásnak és az egyes mozdulatok gráciáját és síkjét is jelentékenyen elősegíti.

A koresolyázásnak egészségi szempontból való nagy fontosságát most már mindenfelé elismerik. Sőt Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter egy tavaly keltezett rüdeletében utasítást adott az egyes iskolák igazgatóinak, hogy a hol lehet, rendezzenek be a tanuló ifjuság számára jégpályákat.

A tavaly kezdeményezett eszme sikere nem maradt el, az ifjuság buzgón koresolyázott a haza javára és mind több iskolában rendeztek be jégpályákat.

Áldozzunk tehát tovább is buzgalommal szent Halifax oltárán és koresolyázzunk lelkesedéssel és kitartással. Az eredmény nem marad el.

For ever!

Heltai Jenő,

Álmodtam.

Álmodtam egykor szépet, gyönyörűt
És úgy íáj, hogy ez csak álom vala. . .
S bár rövid volt, de mégis végtelen
Boldogságot éreztem általa!

S életemnek ezen legszebb álmát
A mig élek: el nem felejthetem;
Mert, mint csillag a mennybolton
Szent emléke úgy függ a lelkeimen!

Angyal szállt le s gyöngéden érintve
Karon fogott, hogy menjek el vele:
Merre? Hová? ne is kérdezzem azt!
S mert megbüvölt nyájas tekintete:

Útra kelénk . . . amerre csak jártunk
Az örömmek terített asztala
Várt reánk . . . és örvendező szívem
A vigságban kifogyhatlan vala!

Végre utunk egy templomba tévedt:
A boldogság temploma volt e hely. . .
S benn a vigság tiszta színborával
Csordultig volt megtöltve a kehely.

És bár rövid, de boldog álomnak
Mondjam tovább, hogy foglalatja mi?
Láttam ottan hófehér ruhában
Láttam az üdvöt rám mosolygani!

. . . Álomnak angyla legyen sorsod
S mig öröme életsz, a.t kívánom:
Legyen nálad a legszebb valóság,
Mi az üdvörl énnekem csak álom!

Firnstill Károly.

Karnevál herceg temetése Szikuliában.

Zajos a megjelenése, zajos a temetése. A merre jár (hova nem érkeznek pedig el!) utja diadal ut... A sorfalakat rózsás arcú leánykák, holnapal nem törődő ifjak képezik. A háttérben boldog mamák gömbölyűre vált képe, nem épen olyan boldog papák hossza nyult arca... Ez a képcsoport a fővárosban, nemkülönbön kisvárosokban. És falun! Ti boldog falusiak! Hozzatok is ellátogat Karnevál herceg, fogadjátok is tisztességgel, becsülettel, ki is tánczoljátok magatokat az ő tiszteletére, aztán mikor bekövetkezik a gyásznap, eltemetitek olyan tisztességgel, a minővel fogadtátok.

Megirták már tárczairók ezer meg ezerszer: hogy temetik el Karneválit itt a fővárosban. Irjuk meg már azt is: hogy temetik el falun, ott a girbe-görbe Székelyországban, azok a jámbor góbék.

Hushagyó kedd reggelire virradt a kis falu népe. A toronyban megkondul a harang. Minden lélek siet a templomba. A tiszteletes ur kenetteljes szavakban temeti el a farsangot. A fiatalság meg türelmetlenül várja az — ament. Alig jöttek ki a templomból, a falu legénysége összegyűl egy háznál. Onnan indul ki a vig gyászmenet. Harmincz-negyven legény kettesével-hármasával egy sorban, utánok három-négy szál cigány huzza a marsot. Először is a tiszteletes ur házához mennek. Az udvaron körbe tánczolnak, közbe-közbe egy-egy alkalmyszerű verset rögtönözvén.

Pld. Hires falu Madaras,

Még a pap is fazakas.

A nóta végezte után a tiszteletes kalácsot meg mézes pálinkát ad a legénységnek, mit a legények gazdája egy e célra készen tartott zsákba meg hordóba ürít el. Aztán tovább mennek s így rendre járják az egész falut, ellátogatnak minden jóra való házhoz. Jaj az olyan gazdának, ki elzárja előlük az ajtót, talán fukarságból, hogy ne kelljen „megtisztelni“ a becsületes legénysereget. Az ilyen „háztáját“ megjegyzi maguknak s május elsején, mikor minden leányos és jóra való ház elé zöld ágakat szokás szurni, ezek helyett egy-egy vásott seprűt szurnak a kapubálvány tetejébe. Ennél több nem is kell. Az egész falu ezt neveti, ezt emlegeti.

Mikor a legénység sorba járta az egész falut, a közös tánczhelyiségben összegyűlnek, lányokat visznek oda s rugják a csürdögölőt (vulgó: csárdás) világos virradtig. A szilaj kurjongatásoknak, hamis tánczverseknek se vége se hossza. Az itt-ott összegyűjtött mézes pálinkát illogatják közbe-közbe, nyomtatják a kalácsesal s mikor se kalács, se pálinka, azon veszik észre

magukat, hogy rájuk virradott — h a m v a z ó s z e r d a.

Még most kezdődik az igazi végtisztességtétel: Karnevál herceg temetése. Előrántják a falu bolondját, vagy ha az nincs valamelyik tréfás embert, belebujtatják egy tekintélyes terjedelmű szalmazsákba, szalmával kitöltik az ürt s azzal a magával tehetetlent fölfektetik egy teherhordó szekérre. A legénység egy része a szekér elé áll. Ezek helyettesítik a — lovakat. A többi meg a gyászkocsi körül meg után s tettegett jajgatásba, éktelen zokogásba törnek ki. Siratják Karnevál, az elhőpült vig napokat.

Igy mennek ki a falu határára. Itt addig huzzák a gyászkocsit, míg egy tisztességes mély gödörhöz vagy árokhoz érnek s Karnevál herceg ő felségét lekapják a kocsirol, beledobják az árokba, hogy csak amugy nyekken elé, Azután havat hánynak rá (göröngy helyett), s közbe-közbe jókat vágnak rá a fütykösökkel. A temetés legkomikusabb részét Karnevál ur erőlködése képezi. Minden erejét összeszedi, hogy valahogy kikászolódhassék sirjából. Ez azonban ritkán sikerül. A végén is valamelyik megkönyörül rajta, kiemeli a gödörből, kifejti a zsákból s a gyászmenet ujjongva tér vissza a faluba, most meg azt színelve, hogy nem nagyon bánják Karnevál ő felségének gyászos kimúltát.

De minek is, mikor esztendőre ismét vissza jő? . . .

Székely Huszár.

D a n d y: Juliska, itthon van a nagyságos asszonyod?

S z o b a l e á n y: Itthon, csak tessék beszélni.

D a n d y: Nem, Juliska, akkor majd máskor jövök.

— Gyaró Mihály komám uram, hát ké'd mért nem jön soha a kiszinóba? hiszen azért csináltuk, vagy mi.

— Tudja, komám eljárnék én akár minden nap is, csak az a fenye sok újság ne volna ott.

Élelmes udvariasság:

A villamos-kocsi tömve. Akkor jön be három asszonyság. Egy fiatal ur nagy kelleltenül feláll a helyéről s oda kinalja ülőhelyét azzal a megjegyzéssel, hogy:

— Kérem, a ki nagysádtok közt a legidősebb . . . annak a számára.

Persze, hogy egyik sem foglalta el a felajánlott helyet s a fiatal ur leült.

Kis szkeptikus.

A kis Bélat a templomba küldik. Találkozik azonban czimborájával a kis Laczival, s neki látnak egy kis golyójátszáshoz. Béla szomorúan jön haza: Laczi mind elnyerte a golyóját.

— Látod, — mondja az anyja — megbüntetett az Isten, hogy nem voltál a templomban.

— De Laczi sem volt a templomban, pedig őt is odaküldték.

Beszalid a boltba a kis suszter-inas: — Kérek egy krajezarért cikóriát, egyért pedig snu tobákat.

— Talán bizony vendégség van nálatok? Kérli a boltos-szög.

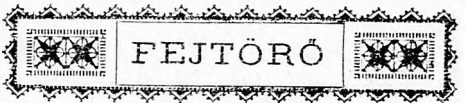
Elakad a palócz szekere a sárban. Hiában üti-veri az ökröt, azok nem mozdulnak. Mégiben a földhöz vágja a kalupját és így fakad ki:

— Ugy-e! Enni, zabálni kell: azt tudtok, de mikor huzni kell, meg se mozdultak. Ugy én is tudnék ökröt lenni.

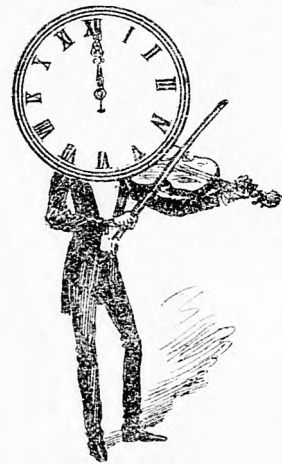
Megkracholt a szegény Di mantstein, éppen egy milliót veszítvén. Másnap, mint egyszerű ügynök jelenik meg a börzén s olyan keserű humorban van, hogy csak úgy sziporkázik belőle a sok élez.

— Ejnye, szól hozzá egy ismeretlen, önnök olyan pompás humora van, hogy megér egy milliót.

— Eltalálta az ur: éppen annyiba került nekem.

Képtalány.

Koczkarejtvény.

BÁRÓ MALCOMES BÉLATÓL!

A	A	Á	Á
Á	D	D	M
M	N	N	O
Ó	Ó	R	R

E koczkákban úgy helyezendők el a betűk, hogy felülről lefelé és balról jobbra olvasva következő négy szó értelmét adják: 1. Férfi név a bibliából. — 2. Női név. — 3. Az is bibliai alak. — 4. Férfi név.

A múlt számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé:

Szereacsé vadász.

A számrejtvényé:

Szeretnék szántani, hat ökröt hajtani, Ha a rózsám jönne az ekét tartani.